

CD KLASSIEK

Vlaamse liederen
Lodewijk Mortelmans

Lodewijk Mortelmans (1868-1952) kreeg de eretitel van 'prins van het Vlaamse lied'. Daarmee wordt het kunstlied bedoeld, zoals ook Schumann of Mahler er componeerden, maar Mortelmans koos voor het Nederlands. Veel van zijn liederen zijn op teksten van Guido Gezelle. Hij schreef ook werk voor orkest en een thans vergeten opera, maar bleef vooral bekend dankzij deze liederen. Wat betreft muziekstijl behoort Mortelmans' oeuvre tot de laatromantiek.

De componist was niet de eerste de beste. In 1893 werd hij op 25-jarige leeftijd laureaat van de Prix de Rome en kort nadien trad hij in de voetsporen van zijn leermeester, Peter Benoît, als leraar aan het conservatorium van Antwerpen. Hij doceerde ook aan het diocesaan instituut voor kerkmuziek in Mechelen, waaruit later het Lemmensinstituut zou groeien. Lodewijk De Vocht en Flor Peeters waren zijn leerlingen.

Mortelmans stond ook met beide voeten in de internationale muziekscène. Hij was in 1903 stichtend dirigent van de Koninklijke Maatschappij der Nieuwe Concerten in Antwerpen. Hij bracht het orkest aan de spits

van het Belgische muziekleven en slaagde erin beroemde gast-dirigenten zoals Gustav Mahler, Siegfried Wagner, Hans Richter, Richard Strauss en Sergei Rachmaninov naar Antwerpen uit te nodigen, om er op te treden met een uitstekend voorbereid ensemble.

Pianist Peter Vanhove en contratenor Yuriy Minenko brengen een keuze uit Mortelmans oeuvre, zowel de liederen als solowerk voor piano. Het grootste deel bestaat uit korte stukken. Het stuk met de wat vreemde naam *Het wielewaalt en leeuwerkt* doet denken aan de vroege Claude Debussy. De titel verwijst naar de vogels wielewaal en leeuwerik. Dit is pianomuziek om bij weg te dromen.

Drie Gezelleliederen worden vertolkt door de Oekraïense contratenor Minenko die vooral achttiende-eeuwse muziek op zijn repertoire heeft staan. We horen *Hoe schoon den Morgendauw*, *Perels* en het onsterfelijke *Als de Ziele luistert*. Ze dateren uit het begin van vorige eeuw en doet ons denken aan gelijkaardige liederen van Gustav Mahler.

Mortelmans werk wordt met deze cd voorgesteld aan een wereldwijd publiek en dus ingepakt als *When the Soul Listens*. Breekt de Vlaamse componist misschien nu toch internationaal door? (JC)

Lodewijk Mortelmans, *When the Soul Listens*, door Peter Vanhove (piano) en Yuriy Minenko (contratenor), Pavane Records ADW 7547, 2012, 20,25 euro.

BROCHURE KERK

Eucharistie vieren
Emilio Grasso

De Italiaanse priester Emilio Grasso was tot vorig jaar algemeen verantwoordelijke van de Gemeenschap Redemptor Hominis, een missionaire beweging die ontstond in de sloppenwijken rond Rome en ook in het bisdom Hasselt neerstreek. Grasso was pastoraal actief in de aan de gemeenschap toevertrouwde missieposten in Paraguay en Kameroen en schreef zijn ervaringen en spirituele reflecties neer.

Van offer naar feest is een uitgebreide catechese over de eucharistie en bespreekt alle onderdelen van de viering, van het kruisteken tot de zending. Het is ont-

staan uit de dialoog met jeugdige gelovigen, maar put tegelijk ook uit de grote documenten van het kerkelijke leergezag. In deze Nederlandse vertaling wordt ook opmerkelijk vaak geput uit de verklaring van de Belgische bisschoppen, *Geroepen om te vieren*.

Het hele boek ademt de geest van het Tweede Vaticaans Concilie. De vraag naar wat de mis eigenlijk is, wordt gekoppeld aan onze wijze van christen-zijn. „De inzet van dit boek is dat wij onszelf op de juiste wijze moeten voorbereiden op grote en de eenvoudigste daden van ons christelijk leven”, schrijft Maria Cristina Forconi in de inleiding. (EDS)

Emilio Grasso, *Van offer naar feest. De structuur van de mis is de structuur van ons leven*, Altiora, Averbode, 2012, 61 blz. Meer info over deze uitgave bij de gemeenschap Redemptor Hominis via 089 38 12 86.

BOEK SPIRITUALITEIT

Afscheidspreken
Jan van Kilsdonk

De Nederlandse jezuïet Jan van Kilsdonk (1917-2008) was gedurende vele jaren een geëngageerd studentenpastor in Amsterdam, die 's avonds op pad trok om jonge mensen in kroegen te ontmoeten. Vanaf zijn emeritaat in 1982 begon hij zich almaar meer toe te leggen op het bezoeken van aidspatiënten, thuis en in het ziekenhuis, meestal homoseksuele

mannen en vaak gewezen studenten. In de loop der jaren kreeg de medische wetenschap almaar meer greep op de ziekte, maar in de jaren 1980 en 1990 stierven nog heel wat patiënten. Van Kilsdonk stak veel tijd in het pastoraat voor deze mannen. Hij bezocht hen genoeg om de twee dagen.

Vier jaar na de dood van de jezuïet zijn dertig afscheidstoespraken voor deze patiënten gepubliceerd. Soms werden ze uit tijdens een kerkelijke dienst uitgesproken, soms tijdens een burgerlijke plechtigheid. Het zijn meesterstukken van 'preken': in iemands (gebroken) leven het evangelie lezen. Opmerkelijk is Van Kilsdonks schroomvolle gebruik van de naam van God en zijn respect voor het leven van de overledene.

De lange inleiding probeert Van Kilsdonks visie op homoseksualiteit uit te klaren. De pater was zelf niet homoseksueel, al werd dat wel eens geopperd. Toch wens- te hij deze seksuele geaardheid theologisch te duiden en te appreciëren op een manier die niet

rijmt met de vaak veroordelen- de wijze van het kerkelijk leergezag. In Van Kilsdonks visie, wellicht gepuurd uit zijn pastorale gesprekken, is de homoseksuele geaardheid even diep geworteld als de heteroseksuele. Bijgevolg moeten homo's er dan ook vorm aan geven omdat „de vrijheid precies ligt in het scheppend en kramploos aanvaarden van dat wat ligt in de onvermijdelijke structuur van het leven”. (EDS)

Jan van Kilsdonk, *Dag jongen van licht. Met een inleiding van Pierre Valkering*, Valkhof Pers, Amsterdam, 2012, 304 blz., 22,50 euro.

BOEK POEZIE

Ik ben op weg gegaan
Compostelagenootschap

Het Vlaams Compostelagenootschap, waar toekomstige pelgrims terecht kunnen voor de praktische en inhoudelijke voorbereiding van hun tocht naar het Spaanse bedevaartsoord, gaf recentelijk een poëziebundel uit.

De titel daarvan, *Ik ben op weg gegaan*, toont aan dat de bundel vertrekt vanuit de pelgrimservaring. Tachtig werken werden geselecteerd uit gedichten die leden van het Vlaamse en Nederlandse genootschap inzonden over de thema's pelgrimeren en de weg. Een waaier van auteurs en van aspecten van een pelgrimstocht komen erin aan bod: *Stof modder, zon en regen* van een anonieme hand wisselt af met *Moge je zeggen* van Frans Cromphout of *Pelgrim zijn* van Manu Verhulst.

Wie raakte niet onder de indruk van het zonlicht dat door de glasramen van de kathedraal van Leon priemt of een lichtspel vormt op de vloertegels in Vézelay? Beide werden gevat in een gedicht, respectievelijk door de Zuid-Afrikaan Christo Nel, die toegeeft verliefd te zijn op de stad Léon, en door Christina Guirlan-

de. In *Onderweg* beschrijft Tijs Dorrenbosch dan weer de abdijen van Conques en Moissac en wat de afbeeldingen bij hem oproepen.

De teksten zijn bruikbaar voor een stiltemoment of, zoals voorzitter Paul De Marez van het Vlaams Compostelagenootschap in de inleiding schrijft, om te volharderen als het tegenzit. (NL)

Ik ben op weg gegaan. Pelgrimspoezie, Vlaams Compostelagenootschap, Mechelen, 2012, 85 blz., 10 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Het gewone leven
Dumolyn & Mampaey

Geschiedenis werd lange tijd vooral geschreven vanuit het standpunt van de elites van de samenleving en zelden vanuit dat van de kleine man. Goed dertig jaar geleden kwam daar verandering in en wendden historici zich naar het alledaagse leven.

Enkele Vlaamse historici, vooral aan de Vrije Universiteit Brussel, proberen een geschiedenis van België 'van onderuit' te brengen. Ze doen dat niet chronologisch, maar thematisch. Eerst wordt gepeild naar de evolutie van de materiële leefwereld, vervolgens van de plattelandssamenleving en de ambachtstui om te komen tot de strijd voor politieke erkenning.

Anders dan velen menen, hadden onze voorouders het in de vroege middeleeuwen materieel beter dan die in de achttiende eeuw. Ze aten alvast beter. Dat blijkt uit een analyses van geraamten uit meerdere begraafplaatsen. Standenverschillen speelden ook mee. Omstreeks 1850 overleefden arbeiders op goedkope koolhydraatrijke voeding zoals roggebrood en aardappelen. Vetten en eiwitten zoals vlees, vis en zuivel kwamen bij hen zelden op tafel. Mensen toen besteedden het gros van hun inkomen aan eten, vandaag vooral aan een woonst en energie. De geschiedenis is dus niet rechtlijnig.

Het overgrote deel van de bevolking in onze streken leefde tot 1830 van overlevingslandbouw, bestaande uit kleine gemengde bedrijven, waar boeren zowel vee hielden als graan en groenten verbouwden. Een sterke bevolkingsgroei en het gebrek aan landbouwgrond verkleinden de winstmarges in de landbouw. Mensen werden gedwongen andere inkomsten te zoeken: pendelarbeid, gaan 'dienen' in de stad, verhuizen naar mijnstreken, tot emigratie naar de Verenigde Staten. Het aloude model stortte in.

Veel ruimte besteden de auteurs aan de ontvoogding van de kleine

man en vrouw. De laatste hoofdstukken over religie zijn helaas hoogst eenzijdig. De Kerk werkte de emancipatie van de kleine mens inderdaad op een aantal vlakken tegen, maar bevorderde tegelijk die emancipatie door de oprichting van scholen en verenigingen. Het vroege socialisme had bovendien sterke religieuze componenten.

De laatste zin van het boek toont dat de geschiedenis inderdaad niet rechtlijnig is, zeker niet wat de secularisatie betreft. „Het geloof speelt vandaag nog altijd een rol in onze maatschappij”, stellen de auteurs vast. (EDS)

Jan Dumolyn & Tjen Mampaey (red.), *België. Een geschiedenis van onderuit*, Epo, Berchem, 254 blz., 20 euro.